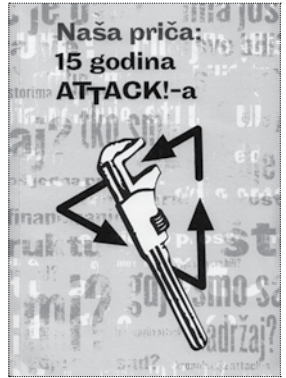

NAŠA PRIČA: 15 GODINA ATTACK!-A: AUTONOMNA TVORNICA KULTURE

UR. SVEN CVEK, BORIS KOROMAN, SUNČICA REMENAR I SANJA BURLOVIĆ / AUTONOMNI KULTURNI CENTAR, ZAGREB, 2013.

■ SUZANA MARJANIĆ

Jedno od posljednjih vrlo kratkih poglavlja, gotovo epiloga ove iznimne monografije koja prati 15 godina ATTACK!-a (Autonomna tvornica kulture, Zagreb; danas Autonomni kulturni centar), naslovljeno je vrlo jednostavno “O arhiviranju”. Tako vrlo kratka bilješka, među ostalim, donosi ne baš ohrabrujući podatak za pisanje ovakvih monografija s detaljističkom perspektivom – dakle, konstativ glasi: “Prolazak kroz arhiv donio je mnoge zanimljive obrate. U trenutku kad smo mislili da nam je krenulo, osvijestila nas je fotografija”, a fotografija (u harmsovsom duhu) prikazuje mnoštvo kutija, registara i plakata (str. 297.). U više su navrata sami attackovci isticali kako nisu bili obljetničarski tipovi, no 15 godina djelovanja u kontinuitetu u više je nego što zaslužuje ovakvu monografsku pažnju. Pored toga što navedena monografija dokumentira 15 godina djelovanja ATTACK!-a, ujedno je i monografska platforma za refleksije samih sudionika/sudionica o tome što se i zašto radilo, pri čemu ne nedostaju i iskrene autokritike, što, moramo zamijetiti, i nije baš slučaj u monografskim autointerpretacijama (pogotovo ne domaćega tipa) te se attackovci u tome pristupu zaista razlikuju od sličnih autoprezentacija. Pritom kao jedan od mota “Uvodnika: O priči” stoji zapis Waltera Benjamina o kroničaru koji pobrojava događaje, ne razlikujući male od velikih te da potvrđuje istinu da ništa što se zbiljo nije izgubljeno za povijest. …… Dakle, kako nas urednici podsjećaju i riječju i mnoštvom vizualija – listopada 1997. godine osnovan je ATTACK! (Autonomna tvornica kulture, Zagreb; danas Autonomni kulturni centar) kao društveni i kulturni centar, a ideju privremenih autonomnih zona demonstrirao je već na samom početku nizom akcija i događaja izvedenih na javnim prostorima grada. Tako u broju 9 *Newslettera Autonomne tvornice kulture* iz 1999. godine navedeno je kako je ATTACK! od listopada 1997. organizirao 82 performansa, od kojih je 51 izveden u okviru FAKI-a (Festival alternativnog kazališnog izričaja) te nekoliko uličnih performansa, inicijativa, kojima nije poznat broj. No, ukratko o ATTACK!-u: riječ je o nestranačkoj, neprofitnoj, nevladinoj, volonterskoj udruzi građana/ki, osnovanoj 1997. god. kao Autonomna tvornica kulture – ATTACK!, koja stvara i širi kulturnu i političku alternativu te alternativnu ekonomiju, osiguravajući prostor u javnosti svima koji se žele kreativno izraziti i sudjelovati u promjenama na lokalnoj razini, koje vode slobodnom društvu. ATTACK! je ubrzo bio prepoznat i po nizu akcija i događanja izvedenih u javnim prostorima: npr. bio je tu protest *Svi smo mi anarho-lezbače* (29. studenoga 1997.) prigodom otkazivanja iznajmljenoga prostora u Hebrangovoj 21. Naime, kada je vlasnik u Hebrangovoj 21 otkazao najam s argumentom kako ne želi “nikakve lezbače i anarhiste u svom prostoru”, nakon što je saznao da se na popisu udruga nalazi i jedna anarhistička – Zagrebački anarhistički pokret (ZAP), i jedna lezbijska udruga – Kontra, tvorničari i tvorničarke odlučili su se za akciju s prišivcima “Ja sam anarho-lezbača”, što je bila ironična poveznica s navedenom nimalo korektnom izjavom. Dakle, ATTACK! je tih godina organizirao akcije slične onima u alternativnim pokretima u Zapadnoj Europi i SAD-u – npr. akciju *Reclaim the Streets – Ulice ljudima, Food not Bombs – Hrana, a ne oružje*, kao i zauzimanje prostora – skvotiranje. Mlada je ekipa sudjelovala na različitim prosvjedima, od kojih je najupečatljiviji zasigurno ostao onaj za vraćanje imena *Trg žrtava fašizma*, 9. svibnja 1999. godine. Ukratko, ATTACK! je ideju privremenih autonomnih zona (dakako, prema konceptu Hakima Beya) shvatio ozbiljno, i to pokazao i u svojim uličnim intervencijama i akcijama skvotiranja. …… Ujedno od samih početaka ATTACK! društveni aktivizam prezentira u umjetnosti pa Tihomir Milovac daje značajan prostor ATTACK!-ovoj sceni na 25. zagrebačkom salonu. Osim toga bilo je tu mnoštvo *artivističkih* praksi (u smislu određenja *artivizma*, aktivističko-umjetničkih praksi kako ih je postavio Aldo Milohnić), posebice što se tiče prvih godina ATTACK!-a te bih ovom prigodom spomenula da je u organizaciji Igora Grubića, a u suradnji s ATTACK!-om (Autonomna tvornica kulture), 10. srpnja 1998. ostvarena ulična manifestacija *Knjiga i društvo* – 22% kao zajednički istup-reakcija tridesetak umjetnika zbog PDV-a na knjige. Bila je to ujedno prva kolektivna *art*-akcija u RH. …… Nakon “Uvodnika: O priči” slijedi razgovor naslovljen “Mi gradimo ATTACK!, ATTACK! gradi nas!”, koji međusobno vode Vesna Janković, dugogodišnja aktivistica (npr. devedesetih je bila aktivna u Antiratnoj kampanji a potom je bila i urednica *ARKzina*), i Marko Strpić, jedan od osnivača Zagrebačkog anarhističkog pokreta. I tako upravo u uvodniku u razgovor istaknuto je da su antiratni pokret i anarhizam dvije ideje međusobno u dijalogu, i na taj su način u svojim začecima

upisane u temelje ATTACK!-a. Spomenuti razgovor između Vesne Janković i Marka Strpića oživljava sjećanja na pokretanje ATTACK!-a listopada 1997. godine, u doba, kako to ističe Vesna Janković, potpuno konstituiranog autoritarnog i nacionalističkog režima Franje Tuđmana i HDZ-a, kada je alternativna kultura gotovo potpuno zamrla (gradska vlast zatvara klubove – npr., što se tiče Zagreba – zatvaraju se Kulušić, Lap/Lapidarij), no s druge pak strane konstituirala se vrlo živa civilna aktivistička scena na kojoj je djelovalo mnoštvo politički angažiranih skupina u rasponu od ženskih, antiratnih, anarhističkih, ljudsko-pravnih i LGBT do medijskog aktivizma *ARKzina*, Zamira i šarolike fanzinske, uglavnom anarho-punk scene. Radi se o platformi mnogih današnjih kulturokruga, kao npr. *Fade In*-a, koji nastaje 1999. godine upravo u sklopu ATTACK!-a kao inkubator angažiranoga filma i videa; nadalje, već spomenuti FAKI, pa glazbena scena na kojoj je djelovao neko vrijeme i naš prvi feministički punk bend Schizoid Wikler’s (namjerno pogrešno napisanoga i odabranoga naziva) itd. Zahvaljujući upravo ATTACK!-u Zagreb je u drugoj polovici 90-ih figurirao kao sabiralište (naravno, i zbog poslijeratne situacije) mladih – studentskih, ali jednako tako i srednjoškolskih izvedbenih skupina koje su iskušavale nove izvedbene modele i (po)etike (npr. Schmrzt Teatar), pa tako od (po)etika i onu feminističke paradigme (npr. Not Your Bitch!). …… Nadalje, ono što je zamjetno u oživljavanju svih sjećanja na ATTACK! jest egalitarizam; svi sudionici i sudionice naglašavaju kako se prvenstveno radilo o platformi, a ne o skupini ljudi u kojoj je netko imao nešto istaknutiji položaj, što je zamjetno u svim trima attackovskim generacijama koje prezentira navedena monografija. Pritom je Vesna Janković podsjetila i na neke druge platforme koje su prethodile ATTACK!-u. Naime, ne samo da je još od samog osnivanja Antiratne kampanje postojao plan o zajedničkom (alternativnom) prostoru po uzoru na slične skvotirane prostore koji su funkcionirali kao socijalni i kulturni centri na Zapadu, nego je tijekom devedesetih postojalo nekoliko pokušaja skvotiranja u Zagrebu, od kojih je možda najpoznatiji bio skvot Kuglana. …… Osim toga, ATTACK! se tada istaknuo i kao radikalan, u najpozitivnijem smislu, u ekološkim i animalističkim zahtjevima. Tako ATTACK!-ov *Newsletter* broj 11 iz 1999. izvještava da se skupina Urbana gerila, a koja se određuje kao “pankeri, entuzijastični stanovnici Zaprešića”, 18. rujna 1999. okupila kako bi očistila obližnju šumu i riječju Lužnicu u okolici Zaprešića, i u istom broju *Newslettera* pozivaju građanstvo da bojkotira cirkuse sa životinjskim točkama. Dakle, osvanuli su *do-it-yourself* leci zalijepljeni preko cirkuskih plakata, a sadržaj je glasio: “URBANA GERILA – protiv nasilja nad živim bićima i prirodom – za prava ljudi i životinja.” …… I završno riječ-dvije o dizajnu monografije: riječ je o zaigrano-dokumentarističkom, odnosno tvorničko-fanzinskom dizajnu Dejana Dragosavca Rute koji nas je dizajnom podsjetio na ta burna vremena; osim toga, izbor dizajnera je bio jedino logičan s obzirom da je, kao što je dobro poznato, riječ o dizajneru koji je od početka radio u *ARKzinu* u suradnji s Dejanom Kršićem. Pritom je knjiga i naslovno određena plakatno, gdje su svi važni datumi postavljeni na tu plakatnu kronotopsku lentu. Nadalje, ispod te svijetlosmede plakatne kronotopske lente nalaze se žute korice sa žutim logom samoga ATTACK!-a (francuski ključ unutar trokuta; dizajn loga: Dejan Dragosavac Ruta) koji je skrenuo pažnju Autonomne tvornice kulture ne samo na to – kako je to u preglednom tekstu napisao Marko Vuković, da je ATTACK! bio pokušaj da se spoji autonomija kako je shvaća Hakim Bey u svojoj teoriji privremenih autonomnih zona, kao i model tvorničke proizvodnje inspirirane Warholovom Factory (str. 177.) – nego i na koncept socijalističkoga samoupravljanja s nikad ostvarenim performativom Tvornice radnicima!. Navedeno “skretanje prema motivima industrijalizacije i radništva, sa svim (ne)skrivenim aluzijama na proletarijat, proizvodnju ili socijalizam” bio je, kao što je to jednom prigodom istaknuo Boris Koroman, subverzivni simbol u vremenu u kojem je “konfiskacija pamćenja” i ideja kolektivnog zaborava drugačije prošlosti opće mjesto hrvatskoga društva. …… Ukratko: 303 stranice, 15 godina ATTACK!-a, tri attackovske generacije (prva generacija 1997.–1999., druga generacija okupljena u Jedinstvu 2000.–2003. i treća generacija u Medici od 2009. godine), odličan dizajn – što sve govori da je riječ o iznimnoj monografiji koja dokumentira, arhivira cijelu praksu ATTACK!-a od osnivanja listopada 1997. godine do danas. Bravo i hvala velika na tom energetskom okupljanju koje mi je osobno te mračne 1997. godine dalo mnoštvo energije a i nade u *blohovskom* smislu.